

„Pamiętnik Sztuk Pięknych” ukazywał się jako półrocznik od drugiej połowy 2001 do pierwszej połowy 2005 r. Pismo było poświęcone sztuce nowoczesnej i współczesnej. Ukazało się osiem numerów, z których numer 2 (2002) dotyczył rzeźby, 7 (2004) – plakatu, a 8 (2005), polsko-angielski, nosił tytuł „Strategie interaktywności / Strategy of interaction”. Redaktorem pisma był Jerzy Malinowski, sekretarzem Małgorzata Jankowska. Numer 7 przygotowała Katarzyna Kulpińska, numer 8 zaś – Małgorzata Jankowska. Pismo redagowane przez Zakład Historii Sztuki Nowoczesnej Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu publikowało wydawnictwo tegoż uniwersytetu. Wykaz zawartości numerów znajduje się na stronie internetowej www.world-art.pl/publikacje/czasopisma i serie wydawnicze/Pamiętnik Sztuk Pięknych. Tytuł periodyku nawiązywał do nazwy pierwszego polskiego pisma o sztuce, które w latach 1850–1855 wydawał w Warszawie Bolesław Podczaszyński, wychowanek Uniwersytetu Wileńskiego, którego tradycje dziedziczy toruńska uczelnia.

Po dziesięciu latach powracamy do publikowania „Pamiętnika Sztuk Pięknych” jako „nowej serii” ukazującej się w formie obszernych tomów, wydawanych jeden lub dwa razy do roku, począwszy od numeru 9 (2015). „Nowa seria” redagowana przez Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata i Zakład Historii Sztuki Nowoczesnej Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika będzie się ukazywała w języku polskim lub angielskim. Będą w niej przeważały tomy problemowe, noszące indywidualny tytuł. Niektóre z nich zostaną przygotowane według autorskich koncepcji redaktorów tomów, inne będą rezultatem międzynarodowych lub krajowych konferencji naukowych.

Inicjujący „nową serię” tom *Sztuka polska 1945–1970* jest wspólnym projektem profesora Jana Wiktora Sienkiewicza i doktor Ewy Toniał, ukształtowanym na Ogólnopolskim Seminarium „Sztuka 1944–1970” Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata w Warszawie.

Na tom składają się studia i szkice, których autorzy analizują wybrane zjawiska artystyczne z ciągle niedostatecznie rozpoznanego obszaru powojennej kultury wizualnej. Ukazują one w nowym świetle zjawiska artystyczne, a także problemy instytucji zarządzających polem sztuki. W tomie są również zamieszczone teksty badaczy stosujących instrumentarium badań wizualnych czy studiów kulturowych, poddających krytycznemu namysłowi pierwsze powojenne dziesięciolecia polskiej sztuki.

Tom przewrotnie otwiera jednak niepublikowany dotąd tekst Leona Chwistka *Miasto formistów* z około 1920 r. (ze zbiorów TPSP w Krakowie), skomentowany przez Małgorzatę Geron. Futurystyczna wizja modernizacji niepodległej Polski z drapaczami chmur i metrem niekiedy zadziwiająco odbiega od socrealistycznego wyobrażenia Krakowa, powiększonego o Nową Hutę, ale też pod pewnymi względami jest do niego podobna, tworząc dla zebranych w tomie studiów kontekst utopii spełnionej.

Zamieszczone w tomie teksty prowadzą czytelnika od zagadnień roli sztuki i statusu artysty w okresie formowania się nowego paradygmatu ustrojowego w Polsce, poprzez analizy architektury nowoczesnej późnego modernizmu lat 50.–60. XX w. oraz rozważania o zmarginalizowanym po 1945 r. miejscu konstruktywizmu w powojennym pejzażu artystycznym, a jednocześnie o rekonfiguracji jego znaczeń wobec ówczesnych poetyk artystycznych, aż do rozpoznania geografii artystycznej twórców, tak chętnie kierujących swoje kroki do stolicy Francji czy Wielkiej Brytanii.

Odrębnym problemem podejmowanym w tomie są kwestie polityczności. Dzięki przyjętej teoretycznej optyce sytuującej estetykę, politykę i etykę na jednym horyzoncie badawczym można zrozumieć np. poszczególne aspekty twórczości Andrzeja Wróblewskiego, traktowane jako różne realizacje jednego założenia. Inny aspekt polityczności odsłaniają badania zjawisk

pozornie marginalnych, sytuujących się na przecięciu obszaru sztuki, historii społecznej i ekonomicznej. Tak jak Przedsiębiorstwo Państwowe „Pracownie Sztuk Plastycznych”, możemy je uznawać za jeszcze jedną narrację o PRL i badać mechanizmy kontroli środowiska przez nacisk ekonomiczny, stwarzający podwaliny pod budowę nowej umowy społecznej, której stawką był modernistyczny, niekrytyczny paradygmat twórczości.

Tom kończy wnikliwe studium, którego autorem jest japoński badacz, prof. Tsukasa Kodera, dotyczące Kongresu AICA w 1960 r. w Warszawie i obecności polskich krytyków sztuki na forum międzynarodowym. Tekst pokazuje niezmienną atrakcyjność zjawisk artystycznych naszej części Europy, także dla badaczy z innych obszarów kulturowych.

Jerzy Malinowski